

SOME CONSIDERATION REGARDING MEMBERSHIP OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF ROMANIA

Author: Daniela Cristina VALEA*

Abstract: *The Constitutional Court of Romania was considering an innovation in the Romanian constitutional system. The Events in 1989 December ended the Communist dictatorship in Romania and allowed the re-establishment of democracy. And a strong negative reaction towards the totalitarian regime has been manifested as well. Therefore the principles, mechanisms and guarantees of the rule of law and democratic state are not missing from the new Constitution. One of these guarantees is the control of the constitutionality of the laws (and of the government ordinances) which has been reintroduced. But the Romanian Constitution-maker of 1991 gave up to the traditional form of the control of constitutionality, concentrated, exercised by the supreme court, and chose the "European model", respectively a system of the control of constitutionality transferred to a Constitutional Court, specialized body, organized only for this purpose, and not as part of the judiciary power.*

The author of this paper briefly presents the most significant aspects about the membership of the Constitutional Court of Romania. The Constitutional Court of Romania is made up of 9 judges, appointed for 9 years of office which cannot be extended or renewed. The appointment on position is made as follows: 3 judges are appointed by the President of Romania; 3 judges by the Deputies Chamber; and 3 judges by the Senate (The Superior Chamber of the Parliament). The Constitution and the law establish the constitutional judges responsibility.

Keywords: *Constitutional Court, Judge, Appointment, Responsibility.*

JEL Classification: *K10*

Componența Curții Constituționale este reglementată prin Constituția României¹ și Legea nr. 47/1992 republicată privind organizarea și funcționarea acesteia².

Conform art. 142 alin. 2 din Constituția României revizuită, „Curtea Constituțională se compune din 9 judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau reînnoit”.

Deși s-a spus că modelul avut în vedere a fost Consiliul Constituțional francez³, există o diferență importantă, deoarece din acest consiliu fac parte de drept și foștii Președinți ai Republicii franceze, în situația în care nu dețin o funcție incompatibilă.

* PhD. candidate, Assistant Professor, Faculty of Economics, Law and Administrative Science, „Petru Maior” University of Târgu-Mureș, Romania.

¹ Publicată în M.Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991, republicată în M.Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

² Publicată în M.Of. nr. 101 din 22 mai 1992, republicată în M.Of. nr. 643 din 16 iulie 2004.

³ Deși s-a susținut în literatura de specialitate că diferențele dintre Consiliul Constituțional francez și Curtea Constituțională din România sunt mai numeroase și mai importante decât asemănările – a se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, Editura Lumina Lex, București, 1995, p. 183, precum și în *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, Editura Servo Sat, Arad, 2003, p. 665.

Numărul membrilor altor jurisdicții constituționale variază⁴: 6 – Moldova⁵; 9 – Slovenia; 9 plus foștii președinți ai republicii, dacă nu ocupă o altă funcție incompatibilă – Franța; 12 – Bulgaria, Belgia; 13 – Portugalia; Croația; 14, plus încă 6 membri supleanți – Austria; 15 – Italia⁶, Polonia, Spania; 16 – Germania; 19 – Rusia. De asemenea, și mandatul membrilor altor Curți Constituționale variază destul de mult: fără termen, dar până la împlinirea unei limite de vârstă (70 de ani) – Austria, Ungaria, Belgia; 6 ani – Portugalia, Moldova (cu posibilitatea obținerii a încă unui mandat); 8 ani – Croația; 9 ani – Bulgaria, Italia (neputând fi reînnoit), Polonia, Spania, Slovenia; 12 ani – Germania.

În ceea ce privește numirea în funcție a judecătorilor constituționali, Constituția României stabilește și care sunt *autoritățile competente* să facă aceasta, respectiv: 3 judecători sunt numiți de către Camera Deputaților, 3 judecători sunt numiți de către Senat și 3 de către Președintele României (alin. 3 al art. 142).

În dreptul comparat, se întâlnesc și alte modalități de desemnare a membrilor jurisdicțiilor constituționale. Cei nouă membri ai Consiliului Constituțional francez sunt numiți în funcție câte trei de către Președintele Republicii, președintele Senatului și președintele Adunării Naționale, la care se adaugă membrii de drept⁷. În Austria, cei 14 membri titulari sunt numiți în funcție de către Președintele Federației, la propunerea Guvernului federal (opt), a Consiliului Național (trei) și a Consiliului federal (trei). În Belgia, judecătorii constituționali sunt numiți în funcție de către rege la propunerea Senatului și a Camerei reprezentanților. Judecătorii constituționali din Bulgaria sunt numiți în funcție de către Adunarea Națională (patru), Președintele Republicii (patru), Curtea de Casație și Administrativă (patru). În Italia, o treime (cinci) sunt numiți în funcție de către Președintele Republicii, o treime de către Parlament (în ședință comună) și o treime de către magistraturile supreme, ordinare și administrative (trei de către Curtea de Casație, unul de către Consiliul de Stat și unul de către Curtea de Conturi)⁸. În Germania, sunt numiți în mod egal de către cele două Camere legislative federale. În Spania, numirea judecătorilor constituționali se face de către rege, la propunerea Congresului (patru), a Senatului (patru), a Guvernului (2) și a Consiliului general al puterii judiciare (doi). În Portugalia, judecătorii constituționali sunt numiți de către Parlament (zece), iar restul de trei sunt cooptați de cei zece. În Rusia, membrii Curții Constituționale sunt numiți de către Consiliul Federație, la propunerea Președintelui Federației. Membrii Curții Constituționale din Croația sunt numiți de către Parlament⁹.

Se observă că, în privința desemnării membrilor jurisdicțiilor constituționale, în cele mai multe din cazuri s-a optat pentru un procedeu care permite contribuția, într-o mai mică sau mai mare măsură, a tuturor celor trei puteri clasice sau, măcar în principal, a puterii legislative și a celei executive (reprezentată fie de șeful statului, fie de guvern).

Dacă în legătură cu numărul membrilor Curții Constituționale din România nu au avut loc aproape deloc discuții în Adunarea Constituantă, în schimb, procedura de numire și, mai ales, autoritățile competente să facă aceste numiri, au declanșat vii discuții. Cele mai multe discuții au vizat dreptul Președintelui Republicii de a numi trei judecători la Curtea Constituțională, propunându-se eliminarea acestuia¹⁰, precum și acordarea dreptului puterii judecătorești de a numi

⁴ www.ccr.ro/other-states.

⁵ A se vedea Eufemia Vieru, *Curtea Constituțională din România și Republica Moldova*, Editura Lumina Lex, București, 2008, p. 147.

⁶ A se vedea ***, *Elementi di Diritto costituzionale*, XVI edizione, Edizione Giuridiche Simone, Napoli, 2007, p. 123 (trad. n.).

⁷ Sunt membrii de drept ai Consiliului Constituțional foștii Președinți ai Republicii (deși este adevărat că cei mai mulți nu s-au implicat în activitatea acestuia) – prezenta foștilor Președinți ai republicii în Consiliul Constituțional a fost considerată o „anomalie”, deoarece poate arunca o îndoială asupra imparțialității deciziilor, considerându-se a fi de inspirație politică - a se vedea Simon-Louis Formery, *La Constitution commentée*, 11e édition, Edition Hachette Supérieur, Paris, 2007, p. 109 (trad. n.).

⁸ A se vedea ***, *Elementi di Diritto costituzionale*, XVI edizione, p. 123 (trad. n.).

⁹ www.ccr.ro/Other-states.

¹⁰ Propunerea a fost făcută de către Vasile Gionea – „... dacă Președintele numește o parte din membrii ... evident că îi va avea totdeauna de partea sa, că îi vor fi recunoscători că ia numit în această înaltă magistratură. De aceea să lăsăm Parlamentului în exclusivitate dreptul de a-i numi pe membrii Consiliului Constituțional și anume 6 să

judecători constituționali¹¹. Ulterior, a fost lansată și propunerea de a fi lărgită sfera autorităților care pot face asemenea numiri, prin cooptarea eventual și a Consiliului Superior al Magistraturii¹².

Tot conform Constituției, judecătorii Curții Constituționale își aleg, prin vot secret, un președinte pentru un mandat de 3 ani (art. 142 alin. 4 din Constituție). Deși, nu se face mențiune în Constituție, mandatul președintelui Curții nu este unic, el putând fi reînnoit, conform art. 7 alin. 2 din Legea nr.47/1992 republicată.

Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecători, din 3 în 3 ani (la fiecare 3 ani, fiecare din autoritățile competente să îi numească, desemnează câte un nou judecător constituțional în locul celui a cărui mandat a expirat).

S-a susținut că sistemul înnoirii periodice și parțiale este mai avantajos decât cel al înnoirii totale periodice, deoarece se înlătură astfel discontinuitățile inerente întreruperilor¹³, și se procedează și la o remodelare Curții, care astfel este capabilă să se adaptează noilor tendințe¹⁴.

Conform art. 152 din Constituția României, în textul inițial din 1991, s-a prevăzut că, în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a Constituției, se va înființa Curtea Constituțională. Astfel, prima Curte Constituțională înființată în temeiul Constituției și al Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea acesteia, s-a constituit prin numirea, de către fiecare Cameră a Parlamentului și de către Președintele Republicii, a câte 3 judecători, pentru o perioadă de 3, 6 și respectiv de 9 ani, fiind ales acest sistem tocmai pentru a permite ca următoarele numiri în funcție să se facă pentru mandate de 9 ani, așa cum prevede Constituția, precum și pentru a permite reînnoirea din trei în trei ani.

Condițiile și procedura de numire a judecătorilor constituționali

Condițiile care trebuie îndeplinite pentru dobândirea calității de judecător la Curtea Constituțională sunt: *pregătire juridică superioară* (ceea ce presupune că pot fi judecători constituționali numai juriști, profesioniști ai dreptului); înaltă competență profesională (materializată în rezultatele muncii practice¹⁵); o vechime de cel puțin 18 ani în activitatea juridică sau în învățământul juridic superior¹⁶.

fie numiți de Camera Deputaților și 3 de Senat” – în Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante, R.A. Monitorul Oficial, București, 1998, p. 859. Punct de vedere contrazis de către Ion Deleanu, Justiția constituțională, p. 189-190: „consacrând bicameralismul, cele două Camere trebuie să aibă prerogative egale”.

¹¹ „Trei membrii sunt numiți de către Parlament în ședință comună a celor două Camere, trei de către Președintele României și trei de către Curtea Supremă de Justiție”. Pentru acordarea dreptului de a face numiri instanței supreme s-a invocat că astfel se asigură echilibrul între cele trei puteri clasice, se asigură neutralitatea și imparțialitatea, ar accentua profesionalismul etc. – a se vedea cuvântul dlui Marian Enache, în *Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante*, p. 862.

¹² A se vedea Ion Deleanu, *op.cit.*, p. 408-409 – „ar fi de natură să accentueze reprezentativitatea și democratismul Curții Constituționale, să aplatizeze componenta ei politică, să desăvârșească echilibrul dintre „puteri”, să consolideze raporturile dintre autoritățile de jurisdicție ordinară și constituțională. Să accentueze caracterul jurisdicțional al Curții Constituționale, să amplifice profesionalismul acesteia, să-i întărească eficacitatea, rolul și prestigiu”.

¹³ A se vedea Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004, p. 318.

¹⁴ A se vedea Ion Deleanu, *op.cit.*, p. 192, precum și în *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, p. 667.

¹⁵ Raportul Comisiei de redactare asupra amendamentelor prezentate de către grupurile parlamentare, de deputați și de senatori la proiectul de Constituție – în *Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante*, p. 879. S-a susținut că o asemenea formulare este destul de vagă, fiind necesară stabilirea unor parametri de apreciere mai concreți (cum ar fi de exemplu, titlul de doctor în drept, de membru al Academiei etc - a se vedea Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *Curtea Constituțională a României*, Editura Albatros, București, 1997, p. 51).

¹⁶ Deși s-a propus și o vechime de cel puțin 25 de ani, amendamentul a fost respins considerat fiind excesiv. Opțiunea pentru vechimea de 18 ani a fost argumentată astfel: în jurul vârstei de 40 de ani se atinge o maturitate biopsihică necesară realizării unui echilibru interior, necesar unei asemenea calități; membri trebuie să fie și mai „tineri” și mai „bătrâni”, tot în vederea realizării unui echilibru între noile tendințe și menținerea unei anumite direcții; calitatea de judecător constituțional ar deveni o soluție pentru un sfârșit de carieră, când patina pentru luptă (politică sau nu) se reduce - Antonie Iorgovan, *Odiseea elaborării Constituției*, Editura Uniunii „Vatra Românească”, Tîrgu Mureș, 1998,

Astfel, cele trei condiții, considerate absolut necesare, oferă criteriile socio-profesionale¹⁷ necesare selectării celor mai potriviți judecători constituționali.

Numirea judecătorilor Curții Constituționale se face după o procedură clar stabilită prin Legea nr. 47/1992 republicată, deși aceasta detaliază numai în cazul numirilor făcute de către Camerele Parlamentului.

Într-o primă etapă, are loc depunerea candidaturilor la Comisia juridică a fiecărei Camere parlamentare de către grupurile parlamentare, de deputați și de senatori (art. 5 alin. 5 din Legea nr. 47/1992 republicată). Sfera subiecților care pot face aceste propuneri permite atât majorității, cât, parlamentarilor independenți, dar, mai ales, opoziției parlamentare să propună candidați agreați. Nu este lipsită de interes propunerea de a se lărgi sfera subiecților care pot face aceste propuneri¹⁸. Fiecare candidat va depune un “curriculum vitae” și actele doveditoare că îndeplinește condițiile prevăzute de Constituție. Trebuie menționat și faptul că, conform art. 62 din Legea nr. 47/1992 republicată, numirea judecătorilor constituționali se poate face numai cu acordul prealabil, exprimat în scris, al candidatului.

A doua etapă a procedurii de numire presupune audierea candidaților de către Comisia juridică, care va întocmi un raport în care se va referi, motivat, la toți candidații, și apoi de plenul Camerei parlamentare, pe baza propunerilor Biroului permanent al Camerei și al raportului Comisie juridice. Rezultă deci, că prin raportul său Comisia, dar și Biroul permanent pot face o primă selecție cu privire la candidați.

În cea de-a treia etapă are loc numirea, cu votul majorității membrilor Camerei parlamentare, în calitate de judecător constituțional, a candidatului care a întrunit numărul cel mai mare de voturi (art. 5 alin. 4 din Legea nr. 47/1992 republicată). Astfel, majoritatea necesară este o majoritate absolută. Votul este secret, cu buletine de vot. Pentru constituirea primei Curții Constituționale s-au organizat atâtea tururi de scrutin câte au fost necesare pentru ca fiecare din cei trei viitori judecători să obțină majoritatea de voturi cerută¹⁹.

Ultima etapă a procedurii de numire în funcție, constă în depunerea *jurământului*²⁰, individual de către toți judecătorii, în fața Președintelui Republicii și al președinților celor două Camere ale Parlamentului. Momentul depunerii jurământului marchează și momentul începerii mandatului de judecător al Curții Constituționale.

Deși Legea nr. 47/1992 republicată nu conține nici o prevedere cu privire la procedura de numire a celor trei judecători de către Președintele României, se poate presupune că, desemnarea unor candidați și numirea dintre aceștia a celor trei, este o prerogativă lăsată la latitudinea exclusivă a Președintelui Republicii, evident, în condițiile în care cei trei trebuie să îndeplinească condițiile de numire prevăzute și de depunere a jurământului.

Diferențele dintre modalitățile de numire a judecătorilor constituționali, de pe o parte de către cele două Camere parlamentare (mult mai complexă și mai selectivă) și, pe de altă parte, de către Președintele Republicii sunt justificate, considerăm, de diferența dintre cele două autorități. Pe când șeful statului este un organ unipersonal, Camerele parlamentare sunt organe pluripersonale,

pp. 661-662. Deși, în *Tezele pentru elaborarea proiectului de Constituție a României*, s-a propus o vechime de cel 15 ani, în final s-a optat pentru vechimea necesară pentru a fi judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție (fostă Curte Supremă de Justiție).

¹⁷ A se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, p. 191.

¹⁸ Fără ca autorul să prezinte și care ar fi celelalte structuri - a se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, p. 191. Din cadrul structurilor parlamentare, cel care ar putea dobândi un asemenea drept ar fi președintele camerei, sau biroul permanent. Conferirea acestui drept unor altor structuri din afara Parlamentului (cum ar fi Avocatul Poporului, reprezentanți ai societății civile etc.) nu ar fi lipsită de interes, dar există riscul să fie considerată o limitare a autonomiei Parlamentului.

¹⁹ De exemplu, în 1992, pentru desemnarea celor trei judecători constituționali (din cei șase candidați audiați de către plenul Camerei) de către Camera Deputaților a fost nevoie de șase tururi de scrutin. Cum numirile în prima Curte Constituțională s-au făcut pe perioade diferite, repartizarea mandatelor de 9, 6 și respectiv 3 ani s-a făcut în funcție de indicele de performanță. În Senat, s-a folosit o procedură diferită, cu buletine de vot și punctaj aferent fiecărui candidat - a se vedea Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *op.cit.*, pp. 51-53.

²⁰ Art. 63 alin. 1 din Legea nr. 47/1992 republicată: “*Jur să respect și să apăr Constituția, îndeplinindu-mi cu bună-credință și fără părtinire obligațiile de judecător al Curții Constituționale. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*”.

care, de principiu, își exercită atribuțiile prin intermediul dezbaterilor și al votului, necesare conturării „voinței” și a manifestării acesteia.

Mandatul judecătorilor constituționali

Prin *mandat* se înțelege perioada de timp determinată pentru care este aleasă sau desemnată o persoană și în care își exercită atribuțiile care îi revin.

Mandatul judecătorilor Curții Constituționale este de nouă ani și începe de la data depunerii jurământului de către fiecare judecător²¹. Mandatul nu poate fi prelungit sau reînnoit.

Conform art. 67 alin 1 din Legea nr. 47/1992 republicată, mandatul de judecător al Curții Constituționale încetează în următoarele situații:

a) la expirarea termenului pentru care a fost numit sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de excludere de drept ori de deces;

b) în situațiile de incompatibilitate sau de imposibilitate a exercitării funcției de judecător mai mult de 6 luni;

c) în caz de încălcare a prevederilor art.16 alin. 3 (condiția de a avea cetățenia română și domiciliul în țară) sau ale art. 40 alin. 3 (interdicția de a face parte dintr-un partid politic) din Constituție, republicată sau pentru încălcarea gravă a obligațiilor prevăzute la art. 64 din Legea nr. 47/1992 republicată²².

Constatarea încetării mandatului în situația prevăzută de art. 67 alin. 1 lit. a din Legea nr. 47/1992 republicată, se face de președintele Curții Constituționale, iar în celelalte cazuri, încetarea mandatului se hotărăște în plen, cu votul majorității judecătorilor Curții.

Procedura care trebuie urmată în cazul ajungeri la termen a mandatului unui judecător constituțional este reglementată de art. 68 alin. 1 din Legea nr. 47/1992 republicată. Cu 3 luni înainte de expirarea mandatului fiecărui judecător, președintele Curții Constituționale sesizează pe președintele Camerei Parlamentului care a numit judecătorul sau, după caz, pe Președintele României, solicitându-i să numească un alt judecător în locul acestuia. Numirea trebuie efectuată cu cel puțin o lună înainte de încetarea mandatului judecătorului predecesor.

În cazul în care mandatul unui judecător constituțional încetează înainte de termen, procedura prezintă câteva *particularități* care se vor repercuta asupra mandatului noului judecător. Astfel, în cazul în care mandatul a încetat înainte de expirarea duratei pentru care judecătorul a fost numit, iar perioada rămasă depășește 6 luni, președintele va sesiza autoritatea publică competentă, în termen de cel mult 3 zile de la data încetării mandatului, în vederea numirii unui nou judecător. Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei mandatului pe care l-a avut judecătorul înlocuit (art. 68 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată). În schimb, în cazul în care perioada pentru care a fost numit noul judecător, este mai mică de 3 ani, acesta va putea fi numit, la

²¹ Și în legătură cu perioada mandatului, au avut loc discuții aprinse în cadrul dezbaterilor din Adunarea Constituantă. Au fost voci care au susținut că perioada de nouă este mult prea lungă, ceea ce ar putea avea consecințe aparte: Curtea ar fi formată din oameni mult prea în vârstă, propunându-se o perioadă de 6 ani (Cuvântul dlui senator Emil Tocaci, în *Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante*, p. 871); mandatul este mai mare decât cel al Parlamentului și al Președintelui Republicii și astfel, în viitor, aceste autorități ar ajunge să fie supuse hotărârilor unui organism numit de alții în locul lor (Cuvântul dlui deputat Mihai Carp, în *Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante*, p. 865).

²² Art. 64 din Legea nr. 47/1992 republicată: “a) să-și îndeplinească funcția încredințată cu imparțialitate și în respectul Constituției;

b) să păstreze secretul deliberărilor și al voturilor și să nu ia poziție publică sau să dea consultații în probleme de competența Curții Constituționale;

c) în adoptarea actelor Curții Constituționale, să-și exprime votul afirmativ sau negativ, abținerea de la vot nefiind permisă;

d) să comunice președintelui Curții Constituționale orice activitate care ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care îl exercită;

e) să nu permită folosirea funcției pe care o îndeplinesc în scop de reclamă comercială sau propagandă de orice fel;

f) să se abțină de la orice activitate sau manifestări contrare independenței și demnității funcției lor”.

reînnoirea Curții Constituționale, pentru un mandat complet de 9 ani (art. 68 alin. 3 din Legea nr. 47/1992 republicată).

Privită ca o garanție care asigură independența și imparțialitatea judecătorilor, s-a statuat regula rezervării postului ocupat anterior, dacă această a fost solicitată, respectiv a rezervării obligatorie și din oficiu dacă postul ocupat anterior era de magistrat (art. 69 alin. 1 și 2 din Legea nr. 47/1992 republicată). Datorită ambiguității textului de lege, se poate face presupunerea că din moment ce nu se precizează expres că revenirea în postul ocupat anterior se va face în situația în care mandatul încetează ca urmare a expirării perioadei pentru care a fost acordat, în celelalte situații în care încetează mandatul unui judecător, regula rezervării nu se mai aplică.

Demisia se prezintă în scris președintelui Curții Constituționale, iar judecătorul constituțional poate demisiona oricând dorește. Este de presupus că în anumite situații (intervine o situația de incompatibilitate sau de imposibilitate a exercitării funcției de judecător mai mult de 6 luni; de încălcare a prevederilor art. 16 alin. 3 (condiția de a avea cetățenia română și domiciliul în țară) sau ale art. 40 alin. 3 (se înscrie într-un partid politic), este firesc ca acesta să-și prezinte demisia.

Excluderea de drept intervine doar în cazul în care judecătorul constituțional suferă o condamnare penală definitivă și irevocabilă (art. 66 alin. 3 din Legea nr. 47/1992 republicată).

Suspendarea de drept a mandatului (ca măsură provizorie) intervine în cazul în care judecătorul constituțional este trimis în judecată penală și durează până la soluționarea definitivă a cauzei (art. 66 alin. 3 din Legea nr. 47/1992 republicată). Constatarea suspendării de drept revine președintelui Curții Constituționale. Deși Legea nr. 47/1992 republicată reglementează expres doar situația în care judecătorul este trimis în judecată penală, caz în care intervine suspendarea de drept a mandatului²³, considerăm că și în cazul în care judecătorul constituțional este arestat preventiv, trebuie să intervină suspendarea de drept, mai ales că arestarea fiind o măsură privativă de libertate, este logic că persoana nu-și va putea exercita atribuții.

Trebuie remarcat faptul că Legea nr. 47/1992 republicată nu prevede printre modalitățile de încetare a mandatului judecătorilor Curții Constituționale, pe cea a demiterii din funcție, care nu trebuie confundată cu excluderea de drept, aceasta intervenind numai în condițiile arătate de art. 66 alin. 3 din Legea nr. 47/1992 republicată. În ideea în care, judecătorii Curții Constituționale ar putea fi demiși din funcție, această atribuție ar reveni exclusiv autorităților care i-au numit, în considerarea principiului simetriei în drept.

În concluzie, mandatul judecătorilor Curții Constituționale prezintă următoarele caracteristici: este un mandat de drept constituțional²⁴ deoarece este reglementat prin Constituție și Curtea Constituțională este o autoritate constituțională de jurisdicție; este unic, deoarece nu poate fi reînnoit; are caracter facultativ²⁵; nu este un mandat reprezentativ²⁶, deoarece membrii Curții nu sunt desemnați să reprezinte interesele nici ale celor cei numesc nici ale unui alt grup de indivizi, ci rolul este de garant al supremației Constituției.

Statutul judecătorilor constituționali

Reglementările normative privind statutul judecărilor constituționali sunt atât constituționale (art. 40, 144, 145 din Constituția României republicată), cât și legale (capitolul VI din Legea nr. 47/1992 republicată) și privesc: incompatibilitățile, independența și inamovibilitatea; protecția mandatului, cu trimitere la imunitate și răspundere.

A. Incompatibilitățile cu mandatul de judecător al Curții Constituționale

²³ S-a apreciat că este singura situație în care mandatul judecătorului poate fi suspendat - a se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, p. 195.

²⁴ *Idem*, p. 210.

²⁵ *Idem*, p. 194.

²⁶ A se vedea Mihai Constantinescu, Marius Amzulescu, *Drept contencios constituțional*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2007, p. 28.

Conform art. 144 din Constituția României republicată „funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul juridic superior”²⁷.

Incompatibilitatea este situația în care, prin lege, se interzice cumulul de către o persoană, a două sau mai multe calități sau funcții care, prin caracterul lor, sunt contradictorii²⁸. Și trebuie considerată o condiție indispensabilă calității și statutului de judecător, inclusiv aceluia de judecător constituțional. Este un mijloc de protecție a independenței, imparțialității, obiectivității funcției respective.

Prevederile art. 144 din Constituție trebuie coroborate cu art. 40 alin. 3 din Constituție care interzice expres judecătorilor Curții Constituționale (și nu numai) de a face parte dintr-un partid politic.

Incompatibilitățile trebuie privite sub dublul lor aspect: sunt un mijloc de protecție al mandatului judecătorului constituțional și o garanție a independenței și imparțialității lui²⁹.

B. Independența judecătorilor Curții Constituționale

Conform art. 145 din Constituția României republicată, „judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului și inamovibili pe durata acestuia”.

Independența judecătorilor constituționali este o consecință atât a independenței Curții Constituționale (ceea ce presupune faptul că Curtea nu se poate supune nici unei alte autorități publice, că nu face parte din nici una din cele trei puteri în stat (legislativă, executivă și judecătorească)), cât și a calității de „judecător”³⁰. Astfel, sunt independenți în aceleași condiții ca și judecătorii din sistemul judecătoresc de drept comun.

Independența judecătorilor trebuie să se manifeste atât față de celelalte autorități ale statului (inclusiv față de cele care i-au numit) și presupune că în exercitarea mandatului lor nu depind și nu trebuie să țină cont de acestea, cât și în relațiile dintre membrii Curții Constituționale, inclusiv față de președintele acesteia (votul tuturor judecătorilor este egal; dreptul a avea opinii separate care se menționează în deciziile Curții).

C. Inamovibilitatea judecătorilor Curții Constituționale

Inamovibilitatea presupune acea calitate a judecătorului constituțional (constituindu-se într-o garanție a independenței acestuia) de a nu putea fi eliberat din funcție, suspendat, pensionat prematur, avansat sau transferat prin voința arbitrară a altei autorități sau cu încălcarea regulilor specifice prevăzute de lege³¹. Deși este adevărat, că anumite aspecte ale inamovibilității nu au relevanță cu privire la judecătorul constituțional din moment ce acesta nu poate fi eliberat din funcție (mandatul încetează doar prin ajungere la termen, demisie și de drept), suspendarea operează de drept și numai în situația trimiterii în judecată penală, nu poate fi pensionat prematur (nu există o limită superioară de vârstă pentru obținerea sau deținerea unui asemenea mandat), iar

²⁷ Deși în varianta inițială, a *Tezele pentru elaborarea proiectului de Constituție a României*, au fost enumerate incompatibilitățile (membru al Parlamentului, ministru, magistrat, funcționar public, membru al unui partid politic sau al conducerii unei organizații sindicale, urmând ca alte incompatibilități să fie prevăzute printr-o viitoare lege organică de organizare și funcționare), în final s-a renunțat la această enumerare și totodată la posibilitatea de a se prevedea și alte incompatibilități, preferându-se o formulă generală și absolută, cu o singură excepție (funcțiile didactice din învățământul superior juridic). În legătură cu înțelesul expresiei de „funcții didactice din învățământul superior juridic” s-au exprimat două puncte de vedere: 1. presupune numai funcțiile didactice nu și cele de conducere din învățământ (a se vedea Ioan Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ediția a 3-ea, Editura All Beck, București, 2005, p. 77); 2. include toate categoriile de funcții didactice din învățământul superior, atât cele de predare, cât și cele de conducere (Antonie Iorgovan, *op.cit.*, p. 663).

²⁸ A se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Jorgu Jordan”, Editura Univers enciclopedic, București, 1998, p. 483.

²⁹ A se vedea Ion Deleanu, *op.cit.*, p. 200, precum și în *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, p. 672.

³⁰ Judecătorii constituționali sunt considerați „judecători”, deși nu și „magistrați” – a se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, pp. 196-197, precum și în *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, p. 670. Conform unui punct de vedere contrar, judecătorii constituționali sunt judecători și, evident atunci, și magistrați – a se vedea Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *op.cit.*, p. 68.

³¹ A se vedea Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, p. 671.

avansarea și transferul nu sunt posibile din moment ce Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională din România. Singura consecință practică a inamovibilității judecătorul constituțional constă în faptul că o dată numit de autoritățile competente, acestea nu mai pot revoca măsura, în nici o situație.

D. Protecția mandatului judecătorilor Curții Constituționale

Mandatul judecătorilor Curții Constituționale se bucură de o protecție constituțională specială în scopul asigurării independenței, imparțialității și a libertății de acțiune a acestora în exercitarea îndatoririlor, dar și în vederea eliminării unor posibile ingerințe, presiuni sau chiar amenințări la adresa judecătorilor.

Protecția mandatului poate îmbrăca mai multe forme: imunitatea, reglementarea specială a răspunderii, rezervarea postului deținut anterior

a. Imunitatea judecătorilor

Pentru definirea imunității judecătorilor constituționali poate fi avută în vedere imunitatea reglementată de Constituția României cu privire la parlamentari și șeful statului.

Astfel, imunitatea poate fi definită ca fiind cea trăsătură a mandatului unui demnitar public, „în temeiul căreia acesta este protejat față de eventualele presiuni sau abuzuri comise împotriva persoanei sale și care îi asigură independența, libertatea și siguranța în exercitarea drepturilor și a obligațiilor ce îi revin conform Constituției și legilor”³².

Imunitatea îmbracă două forme : iresponsabilitatea juridică și inviolabilitatea.

1. Iresponsabilitatea juridică. Conform art. 61 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată, judecătorii Curții Constituționale nu pot fi trași la răspundere juridică pentru opiniile și voturile exprimate la adoptarea soluțiilor. Iresponsabilitatea se referă **numai** la opiniile și voturile exprimate în exercitarea mandatului de judecător constituțional. Este o imunitate totală, care îl apără împotriva oricărei forme de răspundere juridică pentru aceste acte, atât în timpul mandatului, cât și după expirarea acestuia.

Pentru opinii, acte sau fapte făcute sau săvârșite în afara exercitării mandatului, judecătorul constituțional va răspunde juridic, conform reglementărilor în vigoare.

2. Inviolabilitatea reprezintă o „imunitate de procedură”³³ ceea ce presupune **reguli procedurale speciale derogatorii de la cele de drept comun** privind tragerea la răspundere juridică.

Legea nr. 47/1992 republicată conține reglementări speciale privind răspunderea penală și răspunderea disciplinară a judecătorilor Curții Constituționale.

b. Răspunderea penală

Regulile speciale din Legea nr. 47/1992 republicată se referă expres doar la arestarea judecătorilor, competența specială de urmărire și de trimitere în judecată și judecarea acestora.

Astfel, judecătorii constituționali pot fi arestați sau trimiși în judecată penală numai cu aprobarea Biroului permanent al Camerei Deputaților, al Senatului³⁴, respectiv a Președintelui României, după caz, la cererea Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Competența de judecată pentru infracțiunile săvârșite de judecătorii Curții Constituționale aparține numai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

De la data trimiterii în judecată penală, judecătorul Curții Constituționale este suspendat de drept din funcția sa. În caz de condamnare definitivă, el este exclus de drept, iar în caz de achitare, suspendarea încetează. Constatarea încetării de drept a mandatului într-o asemenea situație este de competență președintelui Curții Constituționale (art. 67 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată)

Se impun a fi făcute câteva observații. Deși, Legea nr. 47/1992 republicată se referă expres doar la arestarea, trimiterea în judecată și competența de judecată în cazul tragerii la răspundere

³² A se vedea Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *Drept parlamentar românesc*, Editura All Beck, București, 2005, p. 329.

³³ A se vedea Ion Deleanu, *op.cit.*, p. 529.

³⁴ Deși numirea judecătorilor se face în plenul Camerelor parlamentare cu votul majorității absolute, în această situație decizia aparține Biroului permanent al Camerei, deși s-ar putea ajunge la încetarea mandatului prin excluderea judecătorului, în caz de condamnare definitivă. În virtutea principiului simetriei în drept, se putea prevedea ca aprobarea arestării sau a trimiterii în judecată să se facă tot cu votul majorității membrilor Camerei parlamentare respective.

penală a judecătorilor Curții, putem presupune că aceleași reguli (proponerea Procurorului General al României și acordul autorității care i-a numit) se aplică atât în cazul reținerii sau percheziționării, precum și în caz de infracțiune flagrantă³⁵. În privința acestor aspecte, se pot constata câteva diferențe între iresponsabilitatea penală a judecătorilor Curții și cea a parlamentarilor, care, în caz de infracțiune flagrantă, pot fi reținuți sau percheziționați, dar, Ministrul Justiției are obligația de a-l informa de îndată pe președintele Camerei din care face parte parlamentarul, pentru a declanșa procedura ridicării imunității.

Înainte de modificarea Legii nr. 47/1992, în art. 43 alin. 1 era prevăzut că judecătorii Curții Constituționale nu „*pot fi arestați sau trimiși în judecată penală ori contravențională decât*”, inviolabilitatea pentru răspunderea contravențională nefiind preluată de textul modificat al legii, în condițiile în care prin revizuirea Constituției, printre alte modificări, au fost eliminate sancțiunile privative de libertate pentru săvârșirea faptelor contravenționale.

În privința celorlalte forme de răspundere juridică (contravențională, civilă) se aplică regulile dreptului comun în materie.

c. Răspunderea disciplinară

Răspunderea disciplinară a judecătorilor Curții Constituționale (abaterile disciplinare pe care aceștia le pot săvârși, sancțiunile aferente și procedura de aplicare) este reglementată prin Legea nr. 47/1992 republicată și Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale³⁶.

În primul rând, trebuie menționat faptul că, art.65 din Legea nr. 47/1992 republicată stabilește în **competență exclusivă a plenului Curții Constituționale** dreptul de a stabili abaterile disciplinare ale judecătorilor, a sancțiunilor și a modului de aplicare a acestora.

În al doilea rând, conform art. 38 din Legea nr. 47/1992 republicată, judecătorii Curții Constituționale răspund disciplinar numai pentru încălcarea, cu vinovăție, a dispozițiilor art. 64 aceeași lege, respectiv pentru încălcarea cu vinovăție a îndatoririlor prevăzute de acest articol.

Aceste îndatoriri ale judecătorilor Curții Constituționale sunt: a) să-și îndeplinească funcția încredințată cu imparțialitate și în respectul Constituției; b) să păstreze secretul deliberărilor și al voturilor și să nu ia poziție publică sau să dea consultații în probleme de competența Curții Constituționale; c) în adoptarea actelor Curții Constituționale, să-și exprime votul afirmativ sau negativ, abținerea de la vot nefiind permisă; d) să comunice președintelui Curții Constituționale orice activitate care ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care îl exercită; e) să nu permită folosirea funcției pe care o îndeplinesc în scop de reclamă comercială sau propagandă de orice fel; f) să se abțină de la orice activitate sau manifestări contrare independenței și demnității funcției lor.

Încălcarea acestor îndatoriri constituie abatere disciplinară. Conform art. 40 alin 1 din Legea nr. 47/1992 republicată, sancțiuni disciplinare care pot fi aplicate judecătorilor de către plenul Curții Constituționale, în funcție de gravitatea abaterii, sunt următoarele: a) mustrare; b) avertisment sever; c) încetarea mandatului de judecător al Curții Constituționale.

Legea nr. 47/1992 republicată reglementează și procedura de tragere la răspundere disciplinară.

Declanșarea acțiunii disciplinare împotriva judecătorilor Curții Constituționale se poate face numai pe baza unei *sesizări* scrise și semnate (venită evident din partea plenului Curții, din moment ce deține o competență exclusivă în acest domeniu). Primind sesizarea, președintele Curții Constituționale numește o *comisie de cercetare disciplinară*, formată din 3 judecători, pentru a examina cele sesizate (dacă sesizarea îl privește chiar pe președintele Curții Constituționale, desemnarea celor 3 judecători revine plenului Curții și se face prin tragere la sorți). Cel împotriva

³⁵ A se vedea Mircea Criste, *Controlul constituționalității legilor în România – aspecte istorice și instituționale*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 158. Conform unui punct de vedere contrar, în ipoteza flagrantului se va proceda ca și în cazul parlamentarilor – a se vedea Carmen Nora Lazăr, *Teoria și practica controlului de constituționalitate*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2003, p. 136.

³⁶ Adoptat de Hotărârea nr. 2 din 28 ianuarie 2005 a Plenului Curții Constituționale, publicată în M.Of. nr. 116 din 4 februarie 2005.

căruia se declanșează acțiunea disciplinară trebuie ascultat obligatoriu de către comisia de cercetare disciplinară. Comisia de cercetare disciplinară poate propune organului care a desemnat-o (președintele Curții) clasarea cauzei dacă consideră că sesizarea este neîntemeiată, respectiv va întocmi un raport care, împreună cu dosarul, se prezintă plenului Curții Constituționale, în cazul în care consideră că sesizarea este întemeiată. Sancțiunile se aplică prin *hotărâre*, adoptată cu votul majorității judecătorilor Curții Constituționale (respectiv minim cinci judecători).

Sancțiunea încetării mandatului poate fi aplicată doar în cazul încălcării *grave* a îndatoririlor prevăzute de art. 64 din Legea nr. 47/1992 republicată, în celelalte situații putându-se aplica numai celelalte două sancțiuni disciplinare. Gradul de gravitate al încălcării este lăsat la aprecierea plenului Curții Constituționale.

Cu privire la competența plenului Curții de a aplica sancțiunea disciplinară a încetării mandatului s-au formulat câteva obiecții. S-a apreciat³⁷ că aplicarea acestei sancțiuni ar trebui să fie de competență autorității publice care la numit în funcție, situație în care plenul Curții ar putea propune acesteia aplicarea sancțiunii. Acceptarea unei asemenea soluții este logică în considerarea respectării principiului simetriei în drept. Pe de altă parte, s-ar putea considera și că o asemenea posibilitate ar reprezenta o „sabie a lui Damocles” pentru judecătorii constituționali, riscând astfel să nu mai țină cont de „obligația de ingratitudine” față de cei care i-au numit, din moment ce planează asupra lor riscul de a fi „pedepsiți” astfel.

Într-un alt punct de vedere exprimat în literatura de specialitate, s-a susținut că încetarea mandatului judecătorilor prin sancționarea disciplinară de către plenul Curții ar trebui să se încadreze de fapt în categoria „încetării de drept” a mandatului, din moment ce condițiile denumire sau de statut ale judecătorilor constituționali sunt imperative³⁸.

S-a remarcat faptul că, împotriva hotărâri de aplicare a sancțiunii disciplinare nu este reglementată nici o cale de atac, propunându-se soluția unei cereri de reexaminare adresată Curții³⁹, respectiv modificarea și completarea regulamentului Curții⁴⁰.

Ar putea fi avută în vedere și o altă modalitate, în considerarea respectării principiului simetriei în drept, respectiv ca judecătorii Curții să aibă posibilitatea de a adresa o contestație (poate fi numită plângere sau cerere) împotriva hotărâri de aplicare a sancțiunii disciplinare autorității care i-a numit în funcție (respectiv Camerelor Parlamentului sau Președintelui României).

Împotriva hotărâri de aplicare a sancțiunii disciplinare, judecătorul se poate adresa justiției, în considerarea art. 21 din Constituție privind accesul liber la justiție⁴¹.

În concluzie, scopul suprem al statuării independenței și inamovibilității judecătorului constituțional este asigurarea *imparțialității*, în atingerea căruia sunt stabilite o serie de garanții. Profesorul Ion Deleanu a realizat o prezentare sintetică a acestor garanții, împărțindu-le în două mari categorii⁴²:

1. garanții structurale: însăși independența Curții Constituționale; imposibilitatea prelungirii sau reînnoirii mandatului; incompatibilitățile; interdicțiile; imunitatea.

2. garanții funcționale: obligația judecătorului de a se supune numai Constituției; sancțiunea disciplinară a încetării mandatului atunci când judecătorul nu și-a îndeplinit atribuțiile cu imparțialitate și în respectul Constituției; publicitatea și contradictorialitate specifice procedurii jurisdicționale de exercitare a controlului de constituționalitate; desfășurarea activității Curții în plen; reglementarea specifică a răspunderii disciplinare; anumite incapacități de a participa la

³⁷ A se vedea Cristian Ionescu, Cristian Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, Editura All Beck, București, 2003, p. 758.

³⁸ A se vedea Carmen Nora Lazăr, *op.cit.*, pp. 134-135.

³⁹ A se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, p. 217.

⁴⁰ A se vedea Carmen Nora Lazăr, *op.cit.*, p. 137.

⁴¹ Magistratul-asistent va reprezenta Curtea în fața instanțelor judecătorești – a se vedea Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, *op.cit.*, p. 73.

⁴² Pentru o prezentare detaliată, vedea Ion Deleanu, *op.cit.*, pp. 199-207, precum și în *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român*, pp. 671-677.

soluționarea unor litigii constituționale (de exemplu, incompatibilitatea, abținerea⁴³, cu mențiunea că recuzarea este interzisă expres prin Legea nr. 47/1992 republicată); imposibilitatea angajării răspunderii patrimoniale a judecătorului constituțional pentru deciziile pronunțate.

⁴³ Deși conform art. 64 lit. c din Legea nr. 47/1992 republicată abținerea de la vot este interzisă, judecătorii având obligația să se exprime prin vot afirmativ sau negativ.